

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor.
pe 6 luni 10 cor.
pe 3 luni 5 cor.
pe o lună 2 cor.
N-ri de Dunău pe an 4 cor.
pentru România și străinătate pe an
40 franci

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20

INSERTURILE:
de un sâr garsonat: prima dată 14
Kor.; a doua oară 12 Kor.; a treia
oară 8 b. de fiecare publicare
Atât abonamentele, cât și inserțiile
se plătesc în avans în Arad
Telefon pentru oraș și comitat
Scrieri retrăse nu se primesc

Roadele slugărniceii!

— Doi articoli dela Năsăud. —

I.

Astăzi, când suntem atât de desconcertați pe toate terenele, când se pare, că ni-a înghețat sângele în vine și că o amorțeală a cuprins organismul nostru ca *individualitate etnică* în această țară — ne este groază să înfierăm tot lucruri slabe... și tot cam dela Năsăud.

Se știe, că acest ținut a fost din vreme apuse teatrul unor necurmăte lupte, cari deși erau uneori pornite din interesele particulare ale ținutului, arareori au fost lipsite de caracterul general românesc.

În vremea cât a existat regimentul de graniță, dela 1763 până la 1851, Năsăudul s'a impus prin vitejia armelor, acărui glorie recunoscută s'a revărsat departe peste hotarele ținutului... încununând cu aureolă numele de »Român«.

Lupta, ce au purtat-o acei vitezi, prezintă caracterul moral al unei tendințe, aceea de a dovedi — în fața tuturor hulelor ridicate împotriva neamului nostru de dușmani — că Românul știe să lupte cu voinicie *punându-și viața pentru patrie și tron*. Luptele, ce le-au purtat ei atunci erau pornite dintr'un sentiment de înaltă datorie militară, dintr'un sentiment de dinasticism, foarte puțin însă în vederea unor scopuri particulare ale ținutului său ale poporului român.

La 1851 se desființează regimentul, fiind decorat întâiul în toată armata austro-ungară cu medalia de aur, ce poartă vestita inscripție: *»Für standhaftes Ausharren in der beschworenen Treue.«* Cea mai înaltă distincție era aceasta, dată chiar de actualul Monarh, M. Sa împăratul-rege Francisc Iosif I-ul, după ce l-au detronat Ungurii la Dobruțin și după ce — bătută fiind aceștia la Világos — s'a restabilit ordinea în țară și s'a știut, cine a rămas credincios tronului.

Cu încetarea militarismului, luptele nu s'au curmat, ci au trecut numai în altă fază, luând caracterul curat românesc.

Bărbați cu inimă, cari s'au dovedit voinici în lupte, bravi s'au adeverit și după ce au predat stăpânului arma... cu cinste.

Cu prudență și cu înțelepciune au esperat dela M. Sa, să li-se recunoască de a lor, ca »avere grănițarească« moșia, pe care au păzit-o din moși strămoși. Li-s'au recunoscut acele averi, cari în bani ar prețui astăzi zeci de milioane. Nu însă pe nedreptul, căci aceste au fost plătite scump de mai înainte prin sânge de voinici, ale căror cadavre ascunzând gloanțe în pepturile lor, au rămas cu miile departe de vatra părințească.

... prin țări străine... pe toate câmpiile Europei.

Soartea acelor averi și peripețiile, prin cari au trecut, sunt în mare parte cunoscute.

Nu le-au împărțit acei înaintași ai noștri, dornici de a aduce lumină în acel ținut ci le-au destinat spre scopuri de cultură românească.

Cu greu s'au câștigat și negreșit greu era și a le păstra, căci guvernele maghiare, decenii întregi le luară la țință.

Dar până când au mai trăit mișcările fondatori, conștii de înalta datorie, răzimați pe statute, pe legi au, știut totdeauna să țină front atacurilor inimice, cari aveau de țință distrugerea aceluiași fort, menit să fie pentru veacuri un *bastion neexpugnabil al culturii și sentimentului național românesc*.

Sosiau turbate și atunci obuzele inamicului, dar până când mai stăpânea spiritul de luptă testat de bătrâni, nici vorbă nu era de capitulare.

S'au dus însă acei voinici rând pe rând... în morminte... și astăzi abea mai trăește câte unul în coloaș, ca mărturie a vremilor trecute.

Ca și niște arbori bătrâni au rămas să ne spună, că odinioară era în valea Năsăudului un codru viguros din *falnicii stejari*, pe cari nu-i îndoaia orice vânt. Și le-a fost scris să vază cum în urma stejarelor răzili de săcurea morții... au crescut *tufe*... *tufe îndolnice la orice vânt*.

S'au dus bătrânii și locul lor l-au ocupat epigonii de astăzi, cari la cel dintâi asalt al inamicului, înspăimântați de viitoarea luptă, dornici de a trăi cu orice preț, au deschis porțile cetății... capitulând.

Sau în alt sens au luptat și între urmașii unii, însă pe alte cărări, decât cele indicate de înaintași.

Câtă ironie pe acei urmași! Antecesorii noștri au fost decorați de M. Sa împăratul rege Francisc Iosif I-ul, pentru că au luptat cu credință față de acei ce se răsvrătiră în contra tronului. Peste vre-o 30 de ani însă ajunge decorat un descendent de grănițer cu ordul »Francisc Iosif«. Ajunge decorat chiar descendentul care deschise porțile cetății grănițarești înaintea unui guvern plămădit din urmașii *acelora*, cari cu o jumătate de veac mai înainte detronară pe *Majestatea Sa Francisc Iosif I-ul și înalta dinastie de Habsburg*.

Intrați în fort modifică statutele, munții grănițarești îi iau în administrația statului... și pe cel cu merite îl decorează. Se inaugurează astfel un nou spirit.

De atunci prinde rădăcinii spiritul de umilire până la înjosire, spiritul de slugărnice, care astăzi se pare, că s'a întins ca o cangrenă, ca o buruiiană otrăvitoare... pe ruinele fortului grănițeresc.

Același spirit de destrucțiune s'a încuibat și la conducerea instituțiilor culturale din acel ținut, la gimnaziu, la școalele pri-

mare și până chiar în pătura cultă a societății, menite să dea sucrețe, viguroase dornice de luptă, și nu golași încălziți de aburii moleșirei și infectați din anii copilăriei de spiritul slugărniceii.

Era o vreme până în anii din urmă, că în fața tuturor atacurilor cutezătoare ale guvernelor maghiare, se aflau mai mulți luptători conștii de înalta lor datorie. Și aceasta a ținut până când a închis ochii regretatul vicar al Năsăudului, *Dr. I. Pop* fost president al fondurilor și instituțiilor grănițarești, și în modul luptătorilor *Ioachim Mureșan*.

Cu moartea acestora comisiunea conducătoare a averilor grănițarești, a trecut prin adevărată metamorfoză, îmbrăcând haina umilinței, adeseori până la slugărnice.

De atunci, de câțiva ani, nici în comisiunea administratoare a fondurilor nici în comisiunea silvanală, nici în conducerea școlilor nu s'a mai făcut nici o rezistență tendințelor de nimicire ale guvernului. Ba s'au aflat și de acei *infocați naționaliști de odinioară*, cari — fie pentru a-și acoperi nezuințele personale, fie pentru a-și face nevăzută neputința lor — au devenit înșiși propagatori ai aceluiași spirit de neîncredere în puteri, de târguială și de rușinoasă umilire. Au ajuns chiar până acolo, încât, cu un cimism revoltător, ridicară acele vederi la valoare de principii.

Efectul n'a întârziat. În acești doi trei ani din urmă, guvernul a câștigat atâta teren, cât n'a putut în donezeci-treizeci de ani mai înainte.

În comisiunea silvanală, care e menită a supraveghea felul cum se chivernisesc din partea statului pădurile grănițarești — o avere colosală, un teritor de aproape 300.000 (trei sute de mii) jugăre catastrale — se agită de mult o chestie de mare importanță.

Trebuia adevărat jidanilor dela Năsăud drumul de fier. Și cum statul nu se îndura (și de mult avea ochiul pe păduri) se puse prin oamenii săi să înduplece pe membrii comisiunii silvanale spre a vota pentru înființându-l tren *un milion de coroane* din venitul pădurilor grănițarești, cari apoi să fie hipotecate.

Până acum trei ani, până și-a mai putut ridica glasul regretatul vicar, *Dr. Ioan Pop*, toate eforturile guvernului au fost zadarnice, căci comisiunea silvanală n'a votat suma aceea horibilă pentru atari scopuri.

Îndată însă după moartea acestuia, milionul s'a votat grabnic, cu toate că în comisiune mai erau oameni de frunte, ba chiar un membru din comitetul național.

Dar ei l'au votat — în neiscușința lor bona fide. În schimbul acestui milion însă au cerut să ni-se permită să întrebuițăm sumă și pentru scopurile noastre; în scopul unui milion aruncat în vânt să ni-se dea și nouă... din al nostru... un ajutor de 400 mii (patru sute mii coroane) pentru în-

1) Pentru neclintită statornicie în credința jurată.

fințarea unui internat pe lângă gimnasiul sup. din Năsăud.

»Vai de biet Român săracul...« ce-a ajuns în țara lui! Altul e stăpân pe sudoarea lui!

Să știi că în șiroaie de sânge s'au câștigat acele averi... să știi că părinții și moșii au murit săraci, neatingându-se de ele, numai ca să asigure următorilor o soartă mai bună... și-acum noi urmașii să ajungem să cerșim să ne dea și noi câte o fărâmară din al nostru...? Ce tristă soartă!

Tristă... tristă soartă, dar cine o suportă, e vrednic de ea!

S'au votat deci de-odată ambele sume și deciziunea s'a înaintat ministrului spre aprobare.

Rezultatul a fost că guvernul a aprobat banii pentru drum de fier, iar banii pentru internat — cu toate că s'a făcut învoială cu comitele suprem și cu ceilalți oameni ai guvernului — nu au fost aprobați!

Eată o lecție referitoare la încrederea, ce o putem avea în guvern — din care însă n'au tras învățătura!

Ce a mai urmat, vom spune în numărul viitor.

Non quis sed quid!

Contra proiectului Berzeviczy.

Cu nespusă bucurie constatăm că în urma grijei ce a cuprins pe toate naționalitățile din cauza atentatului guvernului maghiar la drepturile noastre autonome și de existența națională, naționalitățile asuprite se ridică din ce în ce tot mai mult, pentru a-și apăra ce are mai scump: limba și legea împotriva dușmanului comun. Am văzut manifestațiunea impozantă a fraților Sârbi, atitudinea deamănă a episcopatului nostru, frontul ce l'au făcut deputații Sași și conducătorii bisericii lor proiectului revoltător și neomenos al ministrului maghiar.

Am văzut atitudinea energică și protestul solemn al alegătorilor români din cercul electoral al Dobrei, Iliei, Devei și Orăștiei, manifestațiunea grandioasă cu ocaziunea meetingului de protestare din Șiria. Indignarea nemaghiarilor devine tot mai profundă și mai generală, afirmarea noastră ca Români, Sârbi, Slovaci devine tot mai deamănă, mai energică în fața loviturii ce ni-se pregătește cu atâta ură din partea regimului maghiar atât de mult compromis. Acum ni-se trimite din Sebeșul-săsesc știrea despre o convocare a alegătorilor dietali și a tuturor Românilor peste tot din cercul electoral al Sebeșului-săsesc, pentru a protesta de asemenea împotriva încercării ministrului Berzeviczy de a ne preface dintr'o dată în Unguri.

Ni-se trimite din Sebeșul-săsesc următoarea:

Convocare.

Alegătorii dietali, precum și alți locuitori din cercul electoral Szász-Sebes se convocă la

Adunarea

ce se va ține în 17 Novembre a. c. la 11 ore a. m. în pavilionul dela Hotelul »Central« din Szász-Sebes.

Program:

1. Darea de seamă a membrilor comitetului municipal.
2. Discuție asupra politicii generale din țară și în special asupra proiectului școlar al ministrului Berzeviczy.

Szász-Sebes, la 12 Novembre 1904.

Sergiu Medean, Avram David, Ioan Bojiția, Dr. G. Măcelar, Zeved. Murășan, Avr. S. Păcurar, Isidor Blaga, Dr. Alex. Stravoiu.

DINDIETA.

— Sedința dela 15 Novembre. —

Intreaga țeară privește cu interes deosebit la cele ce se vor întâmpla zilele viitoare în camera maghiară. Toți, competenți și necompetenți se întreabă, oarece va fi acum? Pe arena politică stau adversari forte, pe de o parte c. Tisza, acest enfant terrible, iar pe de altă parte opoziția îndrăzită până la extrem. În conferința partidului liberal de altă seară ministrul president c. Tisza a dat semnalul luptei inexorabile împotriva obstructorilor, rostind o vorbire după chipul și asemănarea sa. Nu trebuie să o accentuăm deosebit că această vorbire-declarație de război a premierului a provocat în grad și mai înalt indignarea și mânia partidelor opozante coalitate.

Camera gemea de lume. Pline erau galeriile, pline și băncile deputaților. Opoziția a fost aproape în număr complet, căci pentru ziua această, numită cea mare și plină de încercare, au fost chemați sub drapel toți opozanții. În culoar abia se puteau mișca părinții patriei. La 9 ore Kossuth Ferencz ține o mică sfătuire cu vitejii săi. În acest conventicul improvizat s'a discutat asupra eventualei violențe din partea contelui Tisza, pe cum și asupra tacticei, ce ar avea partidul să urmeze la cas de necesitate imperioasă.

Celelalte partide de asemenea stau gata de luptă. În culoar domnește o liniște solemnă. Pe un divan Apponyi și Kossuth vorbesc deja de timp îndelungat. Ugron anunță cu indignare, că Tisza a violat în mod ticălos pacea din parlamentul maghiar, pace încheiată astă primăvară în Martie. Polónyi Géza — spre regretul profunde ale opoziției, a trebuit să plece subu la Arad într'o afacere privată (?!).

Timpul mereu se apropia. Sosi și ora 10, când președintele Perczel a deschis sedința. Pe sufletul fiecărui deputat apăsa cu gravitate grozavă cugetul la cele ce vor să urmeze.

Conform înțelegerii prealabile în sedința partidului kossuthist s'a ridicat prima dată Thaly Kálmán, autorul păcii de astă primăvară, cerind cuvânt înainte de a se trece la ordinea de zi. El constată că în Martie propunerea pentru revizuirea regulamentului de casă a fost luată dela ordinea zilei în comună și frățească înțelegere a guvernului cu opoziția. Constată că opoziția a păstrat în mod cinstit acest acord; Tisza însă a venit cu cunoscuta sa scrisoare deschisă către alegătorii săi din Ugra, iritând de nou spiritele și conturbând pacea parlamentară. Hotărîrea aceasta a contelui Tisza o consideră de un pas greșit, căci revizuirea proiectată a regulamentului de casă a adus din nou zizanie și ură în parlament. Roagă apoi pe ministrul president să părăsească

Visuri trecute.

— Aniversară —

Am avut și eu un vis,
Credeam în fericire.
Si am de nou un vis:
E tot nefericire.

Imbrătoșam cu drag
Un ideal d'apoi
Si astăzi stau în prag
De vecinice nevoi.

A fost sau ești?
Cine mai știe?
Mie mi-e o poveste,
Durere 'n vecinicie.

Era, a fost, s'a dus,
Si astăzi nu mai este.
Nefericirei tot s'a spus;
E tot, e tot poveste.

Sărutarea nu-i dulceață,
E o închipuire...
Ce-am visat era o ceată?
Era numai durere.

Periți, periți, o visuri
Cu voi să pier și eu!
Dureri din vecinice vremuri
Eu cu voi și Dumnezeu!..

Idomeneus.

Ținuta femeii.

(După E. Greblitz.)
(Urmare și fine)

Timpul pentru începerea educației copiilor se începe îndată ce văd lumina. Mama se îngrijește chiar instinctiv, ca băiatul ei să fie bine îngrijit, bine nutrit, ținut în curățenie, și aer priincios. Cerințe cardinale pentru dezvoltare. Știut fiind, că în corpul bine dezvoltat și bine nutrit se poate bine desvolta și talentul sufletesc, femeia să nu aștepte ca aceste legi firești să se schimbe. Ci, să urmărească cu rivna femeii serioase, cari și cum sunt aceste legi ale firii, ale lui Dumnezeu?

Cu privire la formarea caracterului copilului, încă are mama cea mai mare responsabilitate. Amar de dânsa va fi, dacă va crede că această responsabilitate ar cădea mai târziu în sarcina fiitorilor magistri din școală, și că acest lucru îl încredințează magistrilor școlari.

Sâmburele caracterului, care are să devină stăpân cu timpul preste individualitatea copilului, prinde de timpuriu rădăcinii adânci în sufletul copilului, deoarece mama deșteaptă, cu îngrijire, are să moduleze de timpuriu formarea caracterului copilului său. Ca bază principală întru a forma caracterul copilului, în caracter nobil, este a se păzi regula înțeleaptă: „Tratează în toate împrejurările copilul tău după cum merită“. Pe câtă vreme arată înclinări și are dorințe nevinovate, intenții frumoase, să-i permită mama bucuriile și plăcerile ce doarește, cu iubire pe deplin; tot contrarul însă și relele porniri, numai de cât combătute cu

posibilă asprime e permis. Să nu uite mama, că cu eventuala sa asprime ar fi corect a da avânt expresiunilor și mâniei necumpătate; căci aceasta ar da prilej, ar servi de model însuși copilului pedepsit, care la rîndul său, și el ar urma astfel, având exemplul dela mamă-sa. Mamă-sa nu pedepsească faptele, greșelile ca atare, căci adese-orî sunt accidentale, ci pornirea spre rele, din care derivă și care e sîmburele ce mai târziu formează caracterul. Numai înclinările și pornirile are cu deosebire să le observe mama cu severitate; și aceasta să fie cea mai mare preocupare a dânselor, față de educația copilului său. Aceasta preocupare a mamei nu este așa de grea, dacă ea va fi pătrunsă de îndatorirea sa; ușor poate scoate la lumină o fire bună, un caracter frumos, însă numai în marginile fireștilor trebuie ținut și tratat sufletul copilului, lumina și adevărul să-i fie totdeauna înaintea ochilor. Ochi observatori, inimă iubitoare, mână în mână cu soțul fac totul.

Mama are să observe la copii și să scoată din rădăcină sîmburele caprițului, al încăpăținării, al grobianității, al mâniei răsbunătoare; și mai sigură îi va fi formarea unui caracter nevinovat. Va fi stăpână peste o nobilă ființă, un suflet curat, lipsit de slăbiciunile cari adeseori nimicesc tot ce este nobil în om. Va fi cea mai fericită mamă, care și-a înțeles rostul și chemare sa.

Mama are să scruteze facultățile intelectuale — prin exersarea abnegațiunii, prin cumpătul și stăpânirea de sine; să întărească să ridice la un nivel mai înalt înclinările bune ale copilului; totdeauna fie mama condusă de

acest gând sinistru, de oarce proiectul său constituie un imens pericol pentru parlamentarismul maghiar.

Acum se ridică c. Tisza pentru a reflecta lui Thaly. Opoziția îl împingă cu zgomot, ear oposantul Lengyel Zoltán a strigat: — Ajutorul ție la Schwarzer. Această interlocuțiune a provocat ilarite în stânga, ear dreapta se mișcă nervos. Tisza începu să „facă lumină“, cum a zis dînsul. El a declarat, că își rezervă dreptul deja de pe acum să dispună liber de toate mijloacele pentru a curma o eventuală erupție a obstrucției. Atari voci se auziau astă-vară — zice cont. Tisza — din mai multe părți: așa Eötvös Károly a pledat pentru obstrucție la Körös, Bánffy la Seghedin.

Dar chiar dacă nici nu se auziau atari voci, totuși venia înaintea dietei cu reforma, deoarece de asta este o necesitate ardentă. Aci opoziția erupsă în șgomot teribil. Numai mai atîta a putut declara ministrul Tisza, că despre vre-o violare a libertății cuvîntului nici vorbă nu este.

Atunci Ugron Gábor cu voce sunătoare de Stentor declară, că mai mult nu dă nici un crezământ cuvintelor lui Tisza, și dacă ministrul președinte declară rășboi, atunci fie rășboi. Dar să se gîndească maioritarea la întîmplarea dela Termopile!

Eötvös Károly de asemenea nu s'a putut reține să nu ia și el cuvîntul. El declară, că ceea-ce ministrul president a spus despre darea de seamă dela Körös, este un neadevăr grosolan. Opoziția aclama îndelung și aplauda pe Eötvös la această expresie energică a „voevodului“. Ministrul president ședea pe fotoliu ca frînt și cu un zimbet amar în față. În sfîrșit se sculă și zise, că Eötvös îi spune curajos, ca și când n'ar fi spus nimic adevărat.

Intreaga opoziție aproba această caracterizare nimerită a deputatului Eötvös. În urma asta președintele Perczel propuse să se treacă asupra desbaterei propunerii dela ordinea zilei. Atunci c. Tisza ca un nebun grăbi spre masa presid nțială. Toate privirile se ațintiră asupra lui. El șopti ceva notarului Szóts, dar înzădar, nu se mai putea corege pașul greșit al președintelui respective al deputatului Daniel Gábor, care conform planului stabilit avea acum să se ridice și să-și facă propunerea (comandată de c. Tisza).

Președintele din nebăgare de seamă trecu la ordinea zilei acordând cuvîntul lui Eötvös, care numai decât sări în picioare, stînd tot timpul și așteptînd să-și înceapă discursul, de vreme ce Tisza făcea aspre imputări deputatului Daniel care a greșit momentul oportun. După ce sfîrși Eötvös se ridică Daniel făcînd propunerea, cu care avea să vină mai nainte înaintea dietei. De sine înțeles, că acest incident n'a rămas fără înfierare din partea opoziției. Daniel după ce președintele mintea sănătoasă, însoțită de iubire adevărată, cari împreună să dirigeze în mod serios și sever educația.

Mai tîrziu urmează, ca efect al acestei cultivări fructul din care ese demnitatea individuală, conștiința personalității morale.

Aceasta aduce cu sine pe încetul, evitarea stricteții care s'a exercitat în anii primii al copilului.

Iubirea însoțită de severitate, este cea mai sfîntă datorință ce are mama față de copiii săi de împlinit.

Nu vom vedea nici un om, care dacă a ajuns la judecata clară, la o minte matură, să știe ținea seama de rostul vieții, că ar face părinților săi muștrări pentru severa educație ce a primit dela dînsii, dacă a fost însoțită de minte și iubire această severitate. Cu miile vom afla însă de aceia, cari în anii din urmă aruncă blăstăm asupra părinților, pentru dragostea oarbă și falșă, pentru negliata îngrijire, pentru lipsa de severitate, cu care i-au crescut, muștrări, cu cari nici în mormînt nu-i cruță.

Venind timpul ca să fie copiii dați la școală, se urmează conform legilor, însă să fie ținut în vedere principiul: Spiritul numai în corp bine dezvoltat poate să se desvolte în mod firesc.

Astfel a gîndit și scris o femeie distinsă germană, înainte cu 42 de ani. Fecare gîndire e o peatră prețioasă; și merită a fi înțeleasă de toată femeea, care are dorința nobilă a răspunde chemării sale ca femeie, și ca mamă. Față de soțul său și față de familia sa, precum și față de societatea din care face parte. *Ifigenia.*

ii acordă cuvîntul, declară, că în numele partidului său prezintă un proiect de rezoluțiune. Acest proiect în esență este identic cu propunerea de astă primăvară a c. Tisza și numai în partea introductivă diferă de aceea, întrucît în proiect se cuprind afaceri actuale. În proiect se propune, ca dieta să decidă meritoric asupra propunerii dela ordinea zilei în vîntoarea sesiune parlamentară. Înă la pregătire: noului regulament de casă — în interval de cel mult un an — actualul regulament să fie întregit astfel, ca proiectul pentru budget pe anul 1905, provizoriul croat, proiectul pentru contingentul de recruți pe anul viitor, proiectul pentru modificarea regulamentului să poată fi admis după desbaterea generală și după ce au vorbit cel mult 2 oratori, la simplă votare, ear la desbaterea pe paragrafi a fiecărui proiect ori în decursul desbaterei 50 deputați pot cere în scris fără discuție dela președinte stabilirea termenului, în cadrul căruia ar avea să se curme desbaterea. După asta a urmat ședința secretă, în care a vorbit și c. Apponyi amănîntînd, că el această măsură arbitrară nu o recunoște. Redeschizându-se ședința publică, iau cuvîntul diferiții corifei ai partidelor opoziționale, cari toți își exprimau indignarea.

Memorandul Episcopatului

bisericeii gr-or. rom. din Ungaria și Transilvania, înaintat d-lui ministru de instrucție Berzeviczy, în chestia reformelor școl.

(Urmare)

Deja în ancheta convocată pentru discutarea prealabilă a proiectului de față a avut Metropolitul nostru ocaziune a declara, că acest proiect și din punct de vedere administrativ va crea stări imposibile Școalele confesionale adevă de aci încolo le va administra autoritatea confesională, ministrul, protopretorul, inspectorul regesc, antistia comunală, comisiunea administrativă, inspectorul școlar, și într'adevăr este de temut, că sub greutatea atîtor administratori școala confesională va succumba cu desevîrșire. Căci proiectul nu aduce în legătură organică cerurile de competență ale diferitelor organe și autorități și fie-care dintre acestea se poate ingera independent în afacerile școalelor respective. Așa departe merge această imposibilă confuzie, încât proiectul nu dispune nici aceea, ca spre pildă comisiunea administrativă să aducă la cunoștința autorității confesionale faptul, când pe temeiul §-lui 41 a destituit pe vr'un învățătoriu din postul său. Sub astfel de împrejurări între diferitele organe cu drept de amestec în afacerile școalelor confesionale se vor produce în mod fatal atâtea neînțelegeri, ciocniri, discuțiuni și certe, în cât rășboirea aceasta continuă între diferitele autorități ușor va putea să conturbe și condițiunile pacificei conviețuirii între cetățeni. Aceasta, stare de lucruri nici decum nu pote fi salutară intereselor școlare, ba și din punctul de vedere al statului ar trebui să se încunjure o astfel de situațiune.

Și mai presus de toate acestea pentru bietul învățător confesional proiectul statorțește trei foruri disciplinare. Și iarăși toate acestea procedează independent una de alta. Pe nefericitul acesta de învățător îl disciplinează ministrul, îl disciplinează comisiunea administrativă și în sfîrșit autoritatea sa confesională. Într'adevăr nu putem crede să existe undeva în lume și alți oficianți între astfel de raporturi și împrejurări triste și pline de continue primejdii.

Nu putem trece cu vederea nici dispozițiunile proiectului referitoare la obligămîntul învățămîntului. Dorim din tot sufletul nostru, ca fiecare fiu al patriei să fie im-

părtașit de binecuvîntările învățămîntului elementar, dar' earăși din considerare pentru referințele patriei noastre suntem de părere, că dispozițiunile referitoare ale proiectului de sub întrebare (§§-ii 1—10) sunt afară din cale riguroși, așa că aplicarea lor va produce numai amărăciune și aversiune față de școală, fără ca să promoveze cultura popoului. Suntem convinși că în curînd și Excelența voastră veți experia, că acelea dispoziții în praxă nu sunt executabile. Ținem îndeosebi, că §-ul 3, care dispune, că în anumit cas elevul poate fi obligat a cerceta școala pe toate zilele și în anul al 7-lea, nu are nici un rost. Dispozițiunea aceasta, după părerea noastră, nu poate să producă nici un rezultat și poate da numai anză la nenumărate vexațiuni.

Trecînd acum la acele dispozițiuni ale proiectului, cari se refer la salarizarea învățătorilor, cu bucurie salutăm nobila nisuință a Excelenței Voastre, ca să se îmbunătățească starea învățătorilor, pe cari cu drept cuvînt îi putem numi cei mai mari binefăcători ai omenimei. Și, deoarece nimeni nu poate nega că orice școală, cărei temel este morala religioasă și patriotismul adevărat, împlinește tot-odată o misiune a statului, considerăm deplin justificate acele dispozițiuni ale proiectului, cari pun în vedere ajutorul de stat pentru școalele susținute de confesiuni.

Nu cunoaștem o pretenziune mai justă, de cât aceea care cere, ca statul să ajutore materialicește confesiunile, cari susțin școale. Suntem însă de părere că dispozițiunile proiectului referitoare la ajutorul de stat nu sunt în consonanță cu scopul ce trebuie să-l aibă în vedere acest ajutor. Pentru ajutorul oferit se cere preț. Și anume nu se cere aceea, ca prin asta școalele confesionale să devină mai perfecte, ceea-ce ar fi prea natural, ci în schimb pentru acest ajutor se pretinde jertfirea drepturilor firești ale confesiunilor, drepturi cari sunt asigurate chiar prin legile fundamentale ale țării.

Articolul de lege XX din 1848 în §-ul 3 enunță hotărît, că «toate trebuințele școlare și bisericești ale confesiunilor recipiate să se acopere din venitele statului». Aceeași lege în §-ul 8 asigură totodată ortodocșilor răsăriteni dreptul de dispozițiune în afacerile lor școlare și bisericești, și în scopul acesta invită ministerul să convoace congresul bisericesc al confesiunii. Efluxul direct al acestei legi aci amintite este pe departe articolul de lege IX. din 1868, care din nou asigură bisericeii noastre dreptul de a dispune independent în afacerile sale școlare, pe de altă parte Statutul-Organic al bisericeii greco-orientale române din Ungaria și Transilvania, sancționat de Majestatea Sa, unde în punctul VIII. din Dispozițiunile generale se zice: «Sus atinsele părți organice ale metropoliei se vor îngrijii de timpuriu de mijloacele intelectuale și materiale, cari se cer spre ajungerea scopurilor bisericești, școlare și fundamentale; și încât nu li-ar succeda a acoperi cheltuelile recerute nici în urma colectelor făcute în afară de metropolie, întru atîta vor recurge la stat pentru ajutor». Nexul e clar. Articolul de lege XX din 1848 dispune, că trebuințele școlare ale confesiunilor sunt a se acoperi din venitele statului, dar tot atunci aceeași lege, cum și art. de lege IX. din 1868 asigură confesiunii noastre dreptul de a dispune independent în afacerile sale școlare.

Legile statului asigură deci confesiunii noastre ajutorul de stat pentru susținerea școalelor sale, dar tot-odată asigură acestei

confesiuni și dreptul de liberă dispozițiune în aceste școale. Legile fundamentale ale statului nostru nu pretind în schimbul ajutorului de stat jertfirea autonomiei noastre bisericesti. Articolul de lege XX. din 1898 și IX. din 1868 sunt și astăzi în vigoare, proiectul de față nu scoate din vigoare nici o dispozițiune a acelor legi și astfel este evident, că acele dispozițiuni ale proiectului, care sunt în contrarietate cu dispozițiunile legilor susprovocate, trebuiesc schimbate în înțelesul acestor din urmă, căci altfel țara ajunge în acea imposibilă situațiune, că va avea legi în vigoare, care stau în perfectă contrarietate una cu alta. Dreptul supremei inspecțiuni de guvernul posibilitatea de a controla școalele noastre, și dacă acestea nu vor corăspunde chemării lor, guvernul poate să detragă ajutorul, ce îl va da, ori poate chiar să dispună închiderea lor. Ce scop au așadar acele dispozițiuni ale proiectului, care în proporțiune cu ajutorul oferit vreau să știrbească drepturile noastre asigurate prin legile țării și vatămă astfel și aceste legi fundamentale?

Exceptionăm faptul, că proiectul stabilește salariile învățătoresți în sumă egală pentru țara întreagă, câtă vreme este în deobște cunoscut, că învățătorii dela sate și cei dela orașe trăiesc în raporturi cu totul diferite și legislațiunea ar trebui să fie cu considerare la împrejurarea aceasta. Credem că ar fi foarte just și cu scop dacă pentru învățătorii din comunele mai mari, mai bogate, apoi pentru cei din centrele cercurilor administrative, pentru cei din orașe, salariile învățătoresți s'ar fixa în sume mai mari, decât pentru cei din comunele mai mici și sărace. Nu numai deosebirea condițiilor de traiu indică procedura aceasta, ci în acest chip la stațiunile învățătoresți s'a stabilit un fel de gradațiune și pentru învățătorii din comunele mai mici; speranța avansării la vre-o stațiune mai bine dotată ar fi îndemnul cel mai potrivit la încordarea zelului, prin ce pe calea cea mai firească am creat între învățătorime posibilitatea nobilei concurențe, care poate să fie o mare binecuvântare pentru afacerile școlare. În cazul contrar învățătorul bun nici nu se dorește la stațiunile din orașe, căci în salul său modest cu aceeași leafă poate să trăiască mai ușor, și astfel am lipsit învățătorimea noastră de îndemnul cel mai firesc al emulațiunii salutare.

(Va urma).

Lupta în comitate.

Alegerile din comitatul Hunedoarei.

Brad, 11 Noembrie 1004.

Onorată Redacțiune!

Astăzi s'au făcut alegerile membrilor pentru congregația comitatului Hunedoarei. În cercurile Brad, Băița, Baia-de-Criș și Vața-de-Jos Românii și-au pus candidații lor, pentru cari au luptat mai ales în cercurile Băița și Baia-de-Criș cu o demnitate rară în luptele noastre electorale. În aceste două cercuri a și învins lista românească, dar și celelalte două cercuri a rămas în minoritate. Abuzurile, îngăduite de presidenții corțeșilor listei „oficioase“ sunt atât de revoltătoare, că au trebuit mari străduinți, ca să împedecăm vărsări de sânge.

În Brad s'au dat 442 voturi, din cari pentru lista românească 202. Căderea acesteia, avem să o mulțumim în prima linie lipsei de energie a cătorva conducători de ai noștri, apoi societății de mine „12 apostoli“ și hiperzelului notarilor ro-

mâni Plaștea, și Bota, și primarilor acestora (Simulescu din Mihăleni și Ciocan din Blăjeni). Preoții: Almășan, om tinăr, apoi Hărăguș, Stanciu, Birău, Ardeu, Borza, Șortan și Felea, nici nu s'au arătat. Numai preoții: Rimbaș, (Brad); Bogdan, (Țărățel); Rusu, (Blăjeni) și Costea, (Vaia) și-au făcut datorința.

Președintele Brady Albert la deschiderea alegerii a recomandat bărbații de încredere pe Mirus Ferencz, Molnár Lajos, amândoi funcționari la soc. 12 apostoli, apoi pe dl P. Rimbaș și I. German. Vr'o 2 jidani au strigat, că primesc, ear mulțimea alegătorilor români, cari aveau altă combinație, au erup în strigăte, că nu primesc. Inzadar a încercat preotul P. Rimbaș să propună alți bărbați de încredere, inzadar s'a încercat să spună, că însuși nu primește să fie bărbat de încredere, inzadar i-a spus Dr. I. Radu că asta nu va să zică alegere liberă, ci volnicie, președintele, — cunoscut până aci de om loial — la șoaptele protopretorului Krasznay, a strigat după jandarmi, a declarat pe numiții de bărbați de încredere și a amenințat cu jandarmii pe cei-ce mai cutează a vorbi.

Așa s'a început alegerea.

Nu numai o droaie de funcționari corțeșau în chip obraznic din piață până la masa președintelui, dar și jandarmii. În ușa salei de votare sta un funcționar dela soc. nemțească „12 apostoli“, împărțind la țidule oficioase, strigând și îndemnând oamenii, mai toți băieși, cărora li-s'a socotit plata și pe ziua de votare; în sală sta o creatură a lor, cu numele Luca, sub titlu, că nu ajunge la vot, în realitate însă corțeșia, iar la masa de votare intră bărbații de încredere, 2 funcționari, — mai marii băieșilor. — Unii dintre jandarmi corțeșau fățiș. Dela fiacărui Die, care avea țidule cu lista românească, le-au luat toate și l'a amenințat cu închisoare. Jandarmul Szabó István la ușa salei a luat dela țaranul Avram Crăciun din Vaca țidula albă și i-a dat roșie, vrând să-l îmbrânciască. Au fost de față ca martori Nicolae Golda, Nicolae Bărna alul Petru, amândoi din Vaca și Nicolae Dușan din Brad. Notarul Szabó Lajos, în sala de votare a luat țidula albă dela Nicolae Avram din Vaca și i-a dat roșie, același lucru a făcut și Dr. Böhm cu Nicolae Achim din Țărățel.

Toate aceste volnicii au fost arătate președintelui, care însă le-a suferit și nici n'a vrut să i-le iee la protocol, pentru-ce bărbatul de încredere P. Rimbaș n'a scris protocolul.

Pe la 3 ore după amiază Nemții și-au adus toți oficialii la urnă vre-o 30.

Notarii Plaștea și Bota cu primarii lor au făcut tot felul de presiuni asupra țaranilor, cari nu erau aplicați a da țidule de-ale lor, sub diferite pretexte i-au scos de vre-o 2 ori din sală, i-au amenințat etc.

Aceste abuzuri au stîrnit o adevărată revoltă, încât jandarmii s'au văzut îndemnați a duce la închisoare pe țaranul Bărna, tatăl inv. I. Bărna din Vaca. La această veste cu forță elementară au năvălit toți alegătorii spre închisoare strigând: *să ne închidă pe toți dacă au unde, dar pe Bărna nu-l lăsăm!* Câteva momente a domnit o panică groaznică. Văzând primejdia, jandarmii au cedat, slobozind pe Bărna. Liniștea s'a restabilit numai la întervenirea unor membrii ai inteligenței rom. din Brad.

Contra tuturor abuzurilor se vor face toți pașii legalii și sperăm că organelor vinovate li se va tăia pofa de a mai comite și pe viitor asemenea orgii.

Fisolgăbirăul Bradului se poate mândri că l-au scos lucrătorii plătiți a societății „12 Apostoli“, bieții muncitori, cari s'au văzut amenințați cu pierderea pâneli dacă nu ascultă porunca.

E un moment într'adevăr remarcabil, că o societate străină a cărei conducători, la felurite ocazii, paradează cu cultura Germaniei lor, — se dau uneltele unei administrații, ca cea dela noi și exploatează pentru mizerabila plată, ce o are un băiaș (dela 35—70 cr. pe zi) până și dreptul cel mai sfânt al acestuia, dreptul de alegător. Asta pentruca în schimb administrația să le treacă cu vederea o sumedenie de lucruri neiertate. Șesul Crișului-Alb, din hotarul Cristiorului până din jos de Garahont, în lungimea de peste 100 km. pe un teritor de peste 20.000 jugere catastrale, — cel mai bun pământ e inundat în permanență de pulberea, aruncată din șteampurile numitei societăți. Această pulbere e pământ mort, neoxidat

și unde ajunge, nu se produce nimic. Pe unele locuri să așază în așa evant, că se fac bucăți de puste cu nisip sburător. Alvia Crișului pe multe locuri, din cauza acestor așa numite „fărini de șteampuri“ e mai sus decât malul și la cea mai mică creștere de ape, Crișul inundează totul. Apa Crișului pe toată aceasta întindere nu e bună nici de spălat, nici de adăpat vitele. Nu trăiește în ea pui de pește, nici chiar de scâldat.

În apropierea șteampurilor, după secetele dela sfârșitul verii se adună în Criș ca un deal de atare fărină, pe care ploaia dela începutul iernei și a primăverii o împrăstie regulat pe cel mai bun pământ a locuitorilor de pe malurile râului. La calamitatea aceasta, care amenință cu ruină cele mai multe comune ale Zarandului până acum n'a avut nime nimic de zis. Românii să plângătesc între ei, dar n'au purces nici o acțiune până acum.

E timpul suprem ca aceste și o mulțime de alte abuzuri a numitei societăți să le scoatem la lumină. Să cerem până la cel din urmă for să ni-se facă dreptate și să nu fim tractați din partea unor îngâmfai așa cum tractează tot alior pe Negrii din Africa, ori Pieile roșii din America. — Sperăm, că numai de aci în colo vor învăța a ne cunoaște. G. M.

Din străinătate.

Din Franca. Camera deputaților a rețut discuțiunea asupra acordului franco-anglez.

Deputatul Francis de Pressensé deplora măcelurile din Extremul Orient și exprimă speranța că momentul va veni când Franca și celelalte puteri vor putea interveni spre a obține restabilirea păcii. Oratorul face urări pentru o dezarmare simultană și crede că în această privință Franca ar putea lua inițiativa.

Jaurés crede că pentru opera păcii toate colaborările sunt bune, chiar și a Germaniei.

Delcassé, ministrul afacerilor străine, reamintește că politica Francei a avut ca bază alianța sa cu Rusia, care pentru toți constituie unul din instrumentele cele mai puternice ale echilibrului european. Oratorul recunoaște sacrificiile consimțite în privința Egiptului, dar adaugă că cine ar mai fi voit după 22 de ani să mai reclame evacuarea acelei țări și se înfrunte primejdiile ce nu s'a voit să se riște la început.

În ce privește acordul anglo-francez, ministrul spune că cele două state și-au făcut concesiuni mutuale.

Urmarea discuțiunii a fost amânată pe Sâmbătă.

Președintele consiliului Combes a depus proiectul pentru despărțirea bisericeii de stat.

Răsboiul ruso-japonez.

Puține vești de tot sosesc de pe câmpul de război. Cele două taberi dușmane dela Mucden își privesc crunt în față, fără să se decidă una ori cealaltă să introducă groaznicul măcel. La Port-Arthur bombardamentul a fost din nou deschis din partea Japonezilor cari suferă la fiecare asalt pierderi colosale, dar conducătorii pentru aceea nu desperează, ci continuă cu aceeași învârtosire de puteri și perseverență neclintită asediarea pânăce vestita cetate își va deschide porțile în fața triumfătorilor.

Conziliul de război din Tokio a ținut sub prezidența micadului un sfat în care a luat măsuri pentru a întâmpina cu toată cinstea flota baltică la sosirea ei în Oceanul pacific.

Londra, 15 Nov. conform unei depeșe din Washington, diplomatul rusesc contele Cassini a declarat, că Rusia va continua războiul până ce va înfrânge norocul Japoniei. (Rămâne numai întrebarea dacă Rusia va avea atâtea ruble și atâția soldați *N. Red.*)

Londra, 15 Nov. Japonezii au atacat de nou Port-Arthurul. Acest atac va dura zile întregi iar Japonezii nu se sperie de nici o jertfă, fie ea oricât de mare pentru a lua fortăreața. De astădată sunt bombardate forturile din partea ostică a orașului.

Petersburg, 15 Nov. După ordinul de zi către armata rusă din Mandciuria numărul vulnerabililor transportați la Mucden între 8 Sept. și 24 Oct. este 828 ofițeri și 28 479 soldați. S'au îmbolnavit 128 ofițeri și 3827 soldați.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 16 Novembre 1904.

— Academia română a ținut Duminecă la orele 1 p. m. o ședință intimă având la ordinea zilei rezolvarea mai multor chestiuni curente și comunicări de ale domnilor membri.

Vineri la 5 Novembre Academia va ține ședință publică fiind la ordinea zilei o conferență ținută de unul din membri ei.

— Jubileul Societății Macedo-române. Lună societatea macedo-română și-a serbat cu mare solemnitate jubileul de 25 ani dela înființarea ei.

La orele 2 s'a oficiat un Te-Deum, în localul societății, de către P. S. S. Arhierul Calistrat Orleanu în prezența d-lor dr. Leonte, președintele societății, C. F. Robescu, primarul Capitalei și d. G. Misail, fost deputat și a întregii colonii macedo-române din Capitală.

Au ținut discursuri festive d-nii dr. Leonte, Misail și C. F. Robescu

În urmă s'a trimis următoarea telegramă M. S. Regelul:

M. S. Regelul.

Sinaia.

Societatea de cultură Macedo-română serbătorind azi jubileul de 25 ani dela înființarea ei, consideră ca cea dintâi datorie a ei, de a depune la picioarele Tronului M. Voastre expresiunea sentimentelor, de devotament și recunoștință de care în totdeauna a fost însuflețită.

Să trăiți Majestate,

Să trăiască M. Sa Regina.

Să trăiască Principii Moștenitorii și întreaga Dinastie.

S'au primit mai multe telegrame de felicitare între care una din partea „Academiei ortodoxe“ din Cernăuți.

— **Invitare.** Reuniunea meseriașilor și economilor din A.-Iulia vă invită cu toată onoarea la *Producțiunea teatrală* împreună cu dans ce se va aranja Duminecă în 20 Noevmre st. n. 1904 în sala cea mare dela Hotelul Europa. Inceputul la 7^{1/2} ore seara A.-Iulia, în 10 Noevmre 1904. Ioan Telescu, președinte. Ioan Pampu, vice-președinte. Traian Novac, secretar. Iosif Roman, casar. Nicolae Plesa, controlor. Prețul de intrare: Locul I. 2 cor. Locul II. 1⁶⁰ fil. Locul III 1²⁰ Locul de stat 60 fil.

— **Loteria de clasă Ungară în România.** Se știe că instituțiunea aceasta la noi e aproape totul discreditată. Cu atât mai intensiv și-a înțins activitatea însă în România, unde în vremea din urmă ne bătea și nouă la ochi reclamele gălăgioase ce făcea prin presa de dincolo. Spre uimirea noastră aflăm că 5—6 milioane lei scot pe an speculanții aceștia din țeara românească. S'a ivit însă un caz, care va atrage atențiunea autorităților române asupra buzunăriile ce se

fac cu publicul credul de acolo. Eată ce scrie „Voința Națională“:

Aflăm că în zilele trecute a fost descoperit unul din cei mai activi și mai îndrăzneți agenți ai vestitelor loterii dela Pesta. S'a dat de urmele unei vaste lucrări de a înșela lumea naivă din țeară și a o ispiti să joace la acele loterii. Sumele cari se scurg astfel peste graniță ar fi de 5—6 milioane pe an.

Se spune că la biuroul din Capitală la acest agent numit Emil Melbort s'au prins registre și corespondențe cu agenții loteriilor din străinătate și din țeară și cu redacțiile unor ziare. Se vede din acestea că se cheltuiesc sume enorme pentru a amăgi publicul și a face clienți acelor loterii. Mijloacele întrebunțate spre acest scop sunt de multe ori foarte ingenioase: Agenții de propagandă și publicitatea necumpătată prin presă sunt mijloacele preferite.

Cum rămâne însă cu legea loteriilor, care oprește în țeara noastră astfel de jocuri? Cum rămâne cu codul penal? Legea prescrie pedepse atât pentru acei cari împart bilete cât și pentru aceia cari ajută la răspândirea anunțurilor de loterie!

Ar fi timpul ca parchetele din toată țeara să-și facă datoria și în această privință și să facă să înceteze aceste manopere necinstite și nelegale, prin cari se storc cu înșelăciune sume enorme de naivi.

Deocamdată ar fi o datorie să se dea un exemplu cu agentul Melbort, prins cu manoperele lui.

— **«Românii din statul ungar»** este titlul unui volum de 330 pagini, format mare, apărut în București din peana redactorului nostru dl *Russu Șirianu*.

Importanța lucrării acesteia se va putea judeca deja și după ce vom arăta ce se tratează în trânsa. Pe temeiul datelor statistice oficiale, autorul tratează următoarele:

I. Numărul și comunele în cari locuiesc Români, arătând teritoriul comunelor, totalul locuitorilor, câți sunt Români și de ce confesie, câți Unguri, Germani etc., câți știu carte, câți știu ungurește și câți au emigrat?

II. Sporul Românilor în intervalul dela 1890—1900, făcând comparație și cu celelalte naționalități. III. Maghiarizarea. IV. Cuceriri și pierderi. V. Amestecul. VI. Repartizarea. VII. Viața familială. VIII. Contingentul militar. IX. Starea culturală. X. A-verea. XI. Emigrările.

Un volum costă 5 lei. Pentru a înlesni însă tuturor să-și procure cartea, în Ungaria cartea aceasta va costa numai 2 cor. 50 fileri; cine dorește să și-o procure, să se adreseze administrațiunei «Tribunei», trimițând suma de mai sus, plus 10 fileri portul postal.

— **Viața unui ziar.** Ziarul englez The Times a publicat, în câteva pagini, un rezultat al biografiei sale, care e un curios capitol al istoriei presei zilnice, căci cuprinde o perioadă de 120 ani.

Înființat la 1 Ianuarie 1785, Daily Universal Register n'a luat decât trei ani mai târziu titlul definitiv de The Times (Timpul).

Tipărit la început pe patru pagini, cu 24 coloane, și-a dublat formatul la 20 Ianuarie 1829; astăzi, dela opt pagini a ajuns la 16 și 18. În cursul veacului trecut, urmând sau provocând progresele industriei ziaristice, mașinile sale de tipărit au dat succesiv: 1.100 fol pe oră în 1814; 2.000 în 1827; 4.400 în 1848; 6.000 în 1857; 12.000 în 1860; 24.000 în 1884; în fine, 36.000 în 1895.

Prețul ziarului a variat în mai multe rânduri în cursul lungii sale existențe, dar în proporție inversă cu dezvoltarea sa; dela 45 bani în 1796, numărul s'a urcat la 60 bani în 1799, la 65 în 1809 și la 70 bani în 1815; în fine la 30 bani în 1861.

Două lucruri numai au rămas neschimbate la marele ziar englez; domiciliul și numele directorilor și administratorilor. Dela 1785, timp de patru generații, dinastia Walter a presidat destinele sale, în Printing House Square, la Blackfriars.

Multe din dinastiile suverane pot invidia o asemenea longevitate.

— **Populația Angliei.** După o ultimă statistică populația Angliei și a coloniilor se ridică la 400.543. 713 milioane locuitori.

În Anglia, Scoția și Irlanda sunt 41 milioane locuitori.

— **Un mare proprietar de ziare.** Ziarele „Standard“ și „Evening Standard“ au fost cumpărate de Arthur Pearson, deja proprietar fondator al ziarelor „Pearson's Weekly“, „Daily Express“, și al altor 100 de ziare.

Maî este proprietar al ziarului „Saint-James's Mail“ din Newcastle, „Midland Express“ și „Evening Dispatch“ din Birmingham, precum și al „Evening News“ din Leicester.

Este cel mai mare proprietar de ziare din toată Anglia.

— **Dela expoziția dela St.-Louis.** „Berliner Tageblatt“ publică următoarele despre expoziția universală din St.-Louis:

Acum nu suferă îndoială, că expoziția din St.-Louis se va termina cu mare fiasco. Despre asta ne putem convinge, dacă comparăm rezultatul altor expoziții cu rezultatul de până acum al expoziției din St.-Louis. Anume, expoziția universală franceză din 1878 a fost cercetată de 16.032.725 vizitatori, cea dela 1889 de 28.149.343, iar cea dela 1900 aproape 30 000.000 curioși.

Expoziția din Chicago conform statisticii oficiale a fost cercetată de 27.539.521 vizitatori.

În comparație cu aceste cifre colosale numărul cercetătorilor expoziției din St.-Louis dispare, căci dela deschidere încoace, deci în decurs de patru luni, numai 7.000.000 vizitatori au fost să cerceteze marea expoziție americană. Și cum expoziția va mai fi încă 3 luni deschisă, putem lua ca probabil, că numărul, total al vizitatorilor abia se va ridica la 10.000.000.

— **Executare dublă în Francfort.**

Din Francfort l. Maina se vestește că Lună dimineața la 7 ore a fost decapitat în temnița Preungheim, care se află în apropierea orașului, un ziler cu numele Bruno Gross și un birjar cu numele Frideric Steffrot, cari ambii au omorât pe fabricantul de instrumente muzicale Lichtensteim. Ambii delicvenți accentuau mereu nevinovăția lor.

— **Ministru duelant achitat.** Din Athena se vestește, că judecătoria din Syra a achitat pe fostul ministru de culte grecesc Stais dat în judecată pentru crima de omor în duel, căruia a căzut jertfă deputatul Hatzi Petros. Cum se anunță din Athena publicul asistent a făcut mari ovațiuni juraților din incidentul acestei achitări. — Nu este acesta primul cas, când în cetatea muzelor a fost glorificat omorul, mai ales pe acele timpuri când învingătorul în duel pela jocurile naționale trecea de erou. Să dovedească oare acest cas coincident o legătură de sânge dintre fiul lui Danos cei vechi și cei noi?

— **Colera în Persia.** Gazeta tătărească *Sjarki Russ* scrie într'un număr al său lucruri importante asupra stărilor din Persia și mai ales asupra nepăsărei resignate, cu care se poartă autoritățile persane față de înfricoșatul flagel al omenimei: colera asiatică. Autorul scrie următoarele în numitul ziar:

„Sunt de două luni la Reșt, în decursul acestui timp n'am izbutit să aflu dacă este adevre-o autoritate. Oamenii așa cad pe strade ca muștele toamna, când le atinge vântul, dar nime nu se interesează. Viața de om n're aici valoare. Guvernorul din Gilan, care este un fiu al saului, cu ivirea colerei în oraș, a făcut o vizită aici, ear acum de nou a venit. Ziua e-ocupat cu afacerile sale, ear seara face preambulare în echipragi strălucit împreună cu suita sa, de aceea, că colera adună jertfe, colosale, nici nu se interesează. De altcum asupra gradului de inteligență și întreaga lume sufletească aruncă o cîndată lumină faptul, că guvernorul a dat ordin zilele astea, să se taie călcâiul unui om, ear altul să îi se treacă prin nas o ață, purtat astfel prin oraș, de vreme ce „purătorul său de nas“

aduna bani dela spectatori. Că pentru cine, n'am putut afla.

În ultimile două zile ear a început să gra-seze colera, pricinuind moartea alor 20—25 oameni la zi. Între atari împrejurări a nu te îngriji de mijloace pentru sanare, este culmea indolenței, izvorită din fericita ignoranță a azia-ticilor domnitori. Nime nu se spăimântă, că oamenii cad cu droaia pe strade, ci sunt simplu ridicați și duși pe o targă la riul Tsailak, unde cadavrele se spală, apoi se înmormântează. Din acest riu beau apă locuitorii aceluia oraș!

— **Ministrul de justiție al Muntenegrului n'a fost otrăvit.** Ne aducem aminte, cum a fost colportată prin ziare știrea senzațională, că ministrul de justiție al Muntenegrului Saulici, a fost otrăvit și cum se zicea, de către însuși principele Nichita. Acum se vestește din capitala Cernagorei, că examenul a dovedit, că moartea ministrului n'a provenit din otrăvire, cum se presupunea.

— **Căpitanul Reid printre canibali.** Căpitanul Reid, care a fost comandantul vasului cu catart *Aigbournth*, naufragiând mai astă vară în apropiere de Guinea-Nouă, era să fie mâncat de canibali. Luni sosind la Liverpool, a ținut o conferință asupra odiseei sale. După naufragiul suferit, căpitanul împreună cu 7 tovarăși ai săi pe o luntre a izbutit să scape pe insula Long Island, unde imediat au fost primiți cu multă plăcere din partea unei bande de canibali înarmați cu săgeți. Numai dibaciei căpitanului au putut mulțumi, că au ajuns în pace până la luntre și scăpând de fericirea, d. a afla nirvana în stomacul flămânzilor canibali dornici de carne. Acest trib barbar și dobitocească este de o înfățișare înfricoșată, robuști și herculici. Căpitanul conferențiar crede, că datina asta a canibalilor de a mânca oameni provine din lipsa de animale în Guinea-Nouă, ear civilizația se face cu mari greutăți aici. Acei canibali, cari sunt convertiți, în lipsa unei culturi mai intensive recad în starea de mai nainte.

— **Gust obscen și ordin împărătesc.** În toată presa germană se comentează un desagrabil incident, petrecut la opera regală din Berlin.

Impăratul Wilhelm anunțase că va onora cu prezența sa reprezentația și dase ordin ca toate damele să fie decoltate.

Cu tot ordinul dat unele din ele veniră nedecoltate.

Când sosi împăratul și aruncând ochii în sală văzu că ordinul său nu fusese executat, porunc, ca imediat toate damele ce nu sunt decoltate să părăsească opera.

Acest incident făcu a doua zi un mare șgomot.

— **Monumentul lui Armand Silvestre.** Zi-lele trecute a avut loc la Toulouse, în sudul Franciei, inaugurarea monumentului celebrului literat francez Armand Silvestre, datorit sculptorului francez Théodore Riviere.

Cu această ocazie adăogăm că sculptorul Theodor Rivier este fratele artistei Albeny Débrige, mare stea a teatrului Gaité din Paris, care acum farmecă cu cântecile sale pe spectatori dela teatrul Edison din București.

— **O Prinsoare de 3 milioane lei.** Prinsoarea cea mai considerabilă angajată cu ocazia alegerii prezidențiale în Statele-Unite a fost a ceea încheiată la Silver City.

D-nii Place și Shannon, proprietari de mine, s'au prins pe terenuri minere în valoare de 600.000 dolari, sau 3 milioane de lei, primul pentru reușita lui Roosevelt și al doilea pentru Parker.

Di Place a câștigat prinsoarea, căci a fost ales Roosevelt.

— **Un savant la închisoare.** Jean Balucart, e un bohem de 37 de ani, care, în timpul ju-neței sale comise ca atâția alții câteva mici capo-de opere: scrise, mai cu seamă, o carte curioasă asupra științelor orientale.

Dar o pasiune nemoderată pentru alcool, îl aruncă în rândul vagabonzilor din Paris.

Într'o seară injurând pe un trecător pe Avenue de Villiers care nu voi să îi dea de po-mană, fu arestat de agenții poliției și dus la închisoare.

— **Un episod de pe câmpul de război.** Nemirovici Dancenco spune într'una din telegramele trimise ziarului Ruskoe Slovo episodul următor:

Sunt sate care rînd pe rînd sunt ocupate când de Ruși, când de Japonezi. Printre aceste sate, este unul așezat pe clinul muntelui Erdagu numit Seludte. Plecând d'acolo, comandantul detașamentului rus care-l ocupase locotenentul Patkanof, a lăsat în fansa (căsuța) pe care o locuia, un bilet scris rusește cu aceste cuvinte: „Aș vrea să știu numele ofițerului japonez care mă va înlocui aici în noaptea viitoare“.

Reluând, după 24 de ore, satul și întorcându-se în aceeași fansa, ofițerul găsi un răspuns scris în rusește și astfel conceput:

„Inlocuitorul a fost locotenentul Iamaga, care ar fi prea mulțumit să facă cunoștința locotenentului Patkanof“.

— **Dalai Lama în Mongolia.** După ultimele știri din Urga (Mongolia rusă) Dalai-Lama, care a plecat din Lhassa, după ocuparea acestui oraș de către Englezi, va sosi aci după o călătorie de 30 de zile.

Mongolii asigură că el se va duce la Ghendan, în mănăstirea din Muntele de Est, unde i se pregătește un apartamen.

— **Câte teatre sunt în Londra.** În Londra sunt 762 cafeuri-concerte frecventate de 14.000 de spectatori pe seară. În cartierele Westend și City sunt 27 teatre mari. Prin foburguri sunt 33 teatre, 61 muzichall și 642 teatre de varietăți.

Teatrele sunt frecventate regulat de 47.000 spectatori, muzichall de 59.000 și celelalte săli de spectacol de 34.000.

Atragem atenția on. public asupra anu-țului lui *Igaz Sándor*.

A anărut

Calendarul Unirii

pe anul 1905

Prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

Unul dintre cele mai frumoase calen-

dare ce se pot vedeà la noi.

422

Fără tendință.

Să nu vorbim despre femei!...
Voi sunteți adorabili!!
Viața toată-ați socotit:
Care-s mai buni contabili?

Ics.

Bibliografie.

A apărut și se află de vânzare la librăria și litografia *Peru Simtion* în Arad următoarele:

Duett, roman de Conan Doyle, tradus de Dr. Victor Onișor. 1.60

Iubire — Durete, M. Eminescu și Veronica Micle, scrisori, note, impresii, epilog de Nic. V. Baboeanu. 2.—

Să-l urmăm, roman de Henryk Sienkiewicz, tradus de T. D. Protopopescu. 1.—

Quo vadis, I. și II. Henryk Sienkiewicz, roman din timpurile lui Nerone, ediția I. ilustrată ambele vol. 4.50

Zile trâte, de N. Gane. 3.—

Viorele, versuri de I. Popescu-Polyelet. 1.—

Foietoane, de Marie Chendi. 2.50

Modele, de cusături românești edate de Minerva Cosma, caetul I. —.50 bani, caetul II. colorat. 1.—

Între vis și viață, de Delavrancea. 3.—

Hagi Tudose, tipuri și moravuri, de Delavrancea. 3.—

Câteva clipe, poezii de Artur Stavri. 2.—

M. Eminescu, Literatura populară, scrisori inedite. 1.50

Geniu pustiu, roman de M. Eminescu. 2.—

Floricele de câmp, schițe ușoare de Aurel C. Domșa. 1.—

Stropi de rouă, poezii de Elena din Ardeal. 1.—

„*Sămănătorul*“, revistă literară săptămânală, apare în București, numărul —.20

Limba maghiară, de Iuliu Groșorean și Iosif Moldovan. —.50

Jurnalul femeii, săptămânal ilustrat, educație, recreație, mode numărul. —.25

Calendarul Poporului, pe 1905. —.40

Raze de lună, nuvele, schițe și altele de Vasile E. Moldovan. 1.50

Dușmănie, roman de V. E. Moldovan. 1.—

La comanda e de a se adauge cu 20 de fil. mai mult pentru porto. Prețurile se înțeleg în co-roane
421 1—6

A apărut de Dr. Augustin Bunea canonic metrop. i. *Metropolitul Dr. Ioan Vancea de Buleasa*, schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. *Cestium din dreptul și istoria bisericii românești unite*, Blaj 1893. Partea I. 269 pag. 8° scrisă de Dr. Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fileri Partea II. 400 pag. 8° scrisă de Dr. Augustin Bunea, costă 2 cor.

3. *Episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein*, (1728—1751) Blaj 8° mare, 422+XVI pag. Costă 4 cor., (pentru România 5 lei).

4. *Istoria scurtă a bisericii rom. unite cu Roma*, în Schematismul arhidiecesei de A. Iulia și Făgăraș pe a 1900, costă 8 cor.

5. *Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750 făcută de vicarul episcopesc Petru Aron*, Sibiu 1901, costă 1 cor., + 10 fil., porto postal.

6. *Vechile episcopii românești: a Vadului, Geoagului, Silvașului și Belgradului*, Blaj 1903 8° 162 pag. Prețul 2 sor., 50 fil., (pentru România 3 lei).

7. *Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici*, sau istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri (pentru România 5 lei).

8. *Discursuri, Autonomia bisericească, Di-verse*. Prețul 5 cor., (pentru România 6 lei).

Aceste cărți să pot procura dela tipografia semin. din Blaj (Balázsfalva) ori dela autorul spedându-se banii înaintea, — ori contra rambursă.
390 —17

Limba maghiară pentru elevii școalelor po-porale române de Iuliu Groșoreanu și Iosif Moldovan, învățători. Acest manual, care com-pus în mod rațional, pe basa experiențelor înče-lungate, va ușora mult sarcina învățătorului și a școlarilor, întru însușirea limbei maghiare. se poate procura în librăria editorului *Peru Simtion* din Arad cu prețul de 50 fileri, cu rabatul îndatinat.

Redactor responsabil în absența d-lui Ioan Rusu-Ștrianu: Sever Bocu.

Editor-proprietar: George Nichia.

INSERTIUNI și RECLAME.

Igaz Sándor

382

clasiornicar și giuvaergiu.

ARAD, Piața Libertății

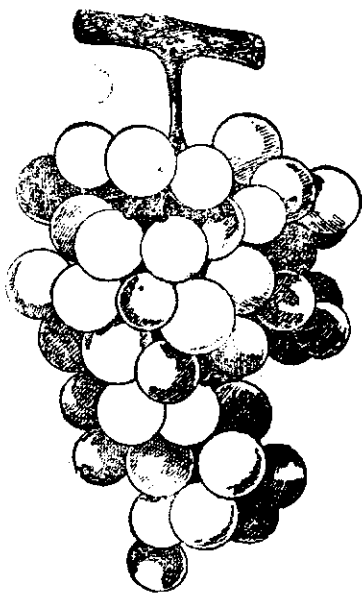
lângă edificiul teatrului vechiu.

Aur și argint călcat cumpără p. prețul cel mai mare de zi, ori schimbă pentru alte obiecte de aur și argint.

Primul atelier din Arad, pentru repararea de clasornice și bijuterii.

Plantatiune de vie 420
cu ocasiunea Milleniului maghiar Nagyösz.

Prețurile cele mai culante.

Prețurile cele mai culante.

Struguri frumoși, dăinuitori

va avea cel ce va cere gratuit catalogul cu prețuri al culturii de vițe de vie celei mai mari maghiare, care a fost întemeiată cu ajutor de stat și stă sub supraveghierea statului.

Damele Engleze, nici odată nu folosesc cremă, ci lapte de castraveți, care se poate căpăta în calitate veritabilă engleză în farmacia lui Balassa K. Budapesta, Erzsébetfalva. Are efect necondiționat sigur și este un mijloc cosmetic inofensiv, care deja după-o scurtă folosire îndepartează alunitile petele de ficat, zgrăbunțele nutesseri, și tot felul de impurități faciale, dând

teantului un aspect tinăresc și viori. Să fim cu atențiune, ca pe fiecare flacon să se poată ceti numele lui Balassa. Un flacon 2 cor., săpuri de castraveți veritabil englez 1 cor., pudere de castraveți 1 cor. 20 bani. Se poate căpăta în ori-care farmacie; prin poștă se trimite de către farmacistul Balassa Kornél, Budapesta, Erzsébetfalva Deposit principal la farmacia lui Földes Kelemen, și drogueria lui Vojtek és Veisz. 367

Vindecarea deplină a boalelor secrete.

Să nu pregete nime într-o chestiune atât de gîngășă a se presenta odată în persoană pentru că cu ajutorul instrumentelor speciale aduse din străinătate poți afla punctul locului, cauza, răspîndirea și starea boalei, ori cât de adînc ar fi boala înrădăcinată în organism. Pe baza acestei examinări poți cu siguranță afla și calea pe care ajungi la vindecarea răului, ceea ce fiecare o poate face acasă fără de a-și împedeca ocupațiunile. Dacă cineva nu poate veni în persoană, atunci să-și descrie boala cu deamăruntul și după ce va fi esaminată va primi deslușirile de lipsă și leacurile trebuincioase pe lângă ținerea în cel mai mare secret. În scrisoare pune marcă de răspuns. După încheierea curei, scrisorile se ard sau la cere espresă se retrimite.

Un astfel de leucitor și curățător e institutul special al drului Palócz, medic de spital (Budapesta VII Kerepesi-ut 10) unde cu bunăvoință și conștiințioasă capătă ori-cine (bărbat sau femeie) deslușiri asupra vieții sexuale unde i se curăță sângele bolnav, nervii i se întăresc, trupul întreg se eliberează de boală și sufletul de chinuri.

Fără conturbarea ocupațiunilor zilnice dr. Palócz vindecă de ani de zile cu siguranță, repede și din fundament cu metoda lui proprie de vindecare și casurile cele mai neglijate, boalele de besică, de țeve, de testicule, de șira spinării, de nervi, urmările onaniei și ale sifilisului, poala albă, boala de sânge, de piele și toate boalele ce se țin de organele secsuale femeiești. Pentru femei e sală de așteptare și intrare separată. Consultațiunile le dă însuși dr. Palócz dela 10 ore în. a până la amiază). Adresa: Dr. Palócz medic de spital, specialist Budapesta VII, Kerepesi-ut 10. 227

Am onoare a recomanda sprijinului on. public

prăvălia mea de croitorie de primul rang

pentru

croitul de haine p. bărbați

precum și

asortimentul meu bogat în stofe de modă.

Cu deosebită stimă:

Schäffer Henrik

ARAD, Andrassy-tér (Casa Bing)

Nr. telefonului 208. 307

Prima Soc. de Credit Funciar Român din București.

Publicațiune.

Se aduce la cunoștința deținătorilor de scrisuri funciare rurale 4% și 5% ca plata cuponului de 1 Ianuarie 1905 și a scrisurilor funciare eșite la sorti se va face cu începere de Luni 14 Noembrie a. c.

416

Direcțiunea.

Depositul și atelierul de reparare cel mai vechiu de mașine de cusut și de biciclete în Arad.

Asortiment bogat de

Mașine de cusut Singer

Biciclete engleze și de biciclete cu motor

Clopoțel electric și telefon.

HAMMER VILMOS

ARAD, Sabadság-tér 7. szám.

Nr. Telefonului 96.

BAZAR NOU!

MARFURI NOUE!

CASĂ de MODĂ și TRUSOURI PENTRU DAME

Masztig Pál, Arad,

ANDRÁSSY-TÉR 22 sz., față în față cu casa comitatului.

Au sosit mărfurile cele mai noi pentru femei și bărbați. — Mare asortiment de:

pânze, șifon, rechisite de masă, mărfuri gata pentru dame și trusouri.

Rugând on. public să binevoiască să cerceteze cât mai des prăvălia mea bogat asortată, rămân

354

cu stimă MASZTIG PÁL.

Condițiunea principală a

FRUMȘETEI

este, ca fața și mâinile să fie fine, ear în scopul acesta mijlocul cel mai potrivit este

Crema-Gyöngy

care este cu desăvârșire inofensivă și face pelea fină de loc după o singură folosire.

În urma unei folosiri îndelungate mitesserii supărăcioși, alunițele și petele de ficat dispar.

Prețul un borcan 1 cor.

Săpun la Crema-Gyöngy 1 cor.

Se poate comanda dela:

farmacistul **HAUER LAJOS.**

A R A D, Pécskai-ut.

287

Telefon Nr. 135.

GELLER I.

giuvaergiu.

Arad, Piața Andrassy Nr. 14.
Palatul Hermann. 384

Deposit bogat de bijuterii, de obiecte veritabile de argint, precum și de oroloage de aur și argint.

Reparări și transformări în atelierul propriu.

Norocu lui Gaedicke e colosal!

În scurt timp am plătit 15 milioane coroane, în care sunt cele mai mari câștiguri:

Marele premiu de 600,000 Coroane pe Nr. 62551.

400,000 Coroane pe Nr. 11.119	100,000 Coreane pe Nr. 42,758
400,000 " " " 28.916	100,000 " " " 49,878
400,000 " " " 33,464	100,000 " " " 87,991
70,000 " " " 60,912	60,000 " " " 78,863
60,000 " " " 17,357	60,000 " " " 82,528
60,000 " " " 97,263	30,000 " " " 6,920
30,000 " " " 38,691	30,000 " " " 90,964

La loteria ce va urma sub Nr. XV cu licența reg. ung., eară pe 110.000 lozuri vor cădea 55,000 câștiguri în care este și cel mai mare câștig

1.000,000 de coroane.

Tragerea pe clasa I. se va ținea deja la **24 și 25 Noembrie 1904.**

1 los întreg	o jumătate	1 pătrar	o optime
12 Cor.	6 Cor.	3 Cor.	150 Cor.

Losurile să trimit după primirea banilor sau cu rambursă. Planurile oficioase gratis. Pentru trimiterea francată a banilor servesc la cerere cu cecurile de postă. Comandele să se trimită numai decât.

A. GAEDICKE

Cea mai mare negustorie de losuri din Ungaria.

BUDAPESTA, Kossuth Lajos-u. 11 sz.

407